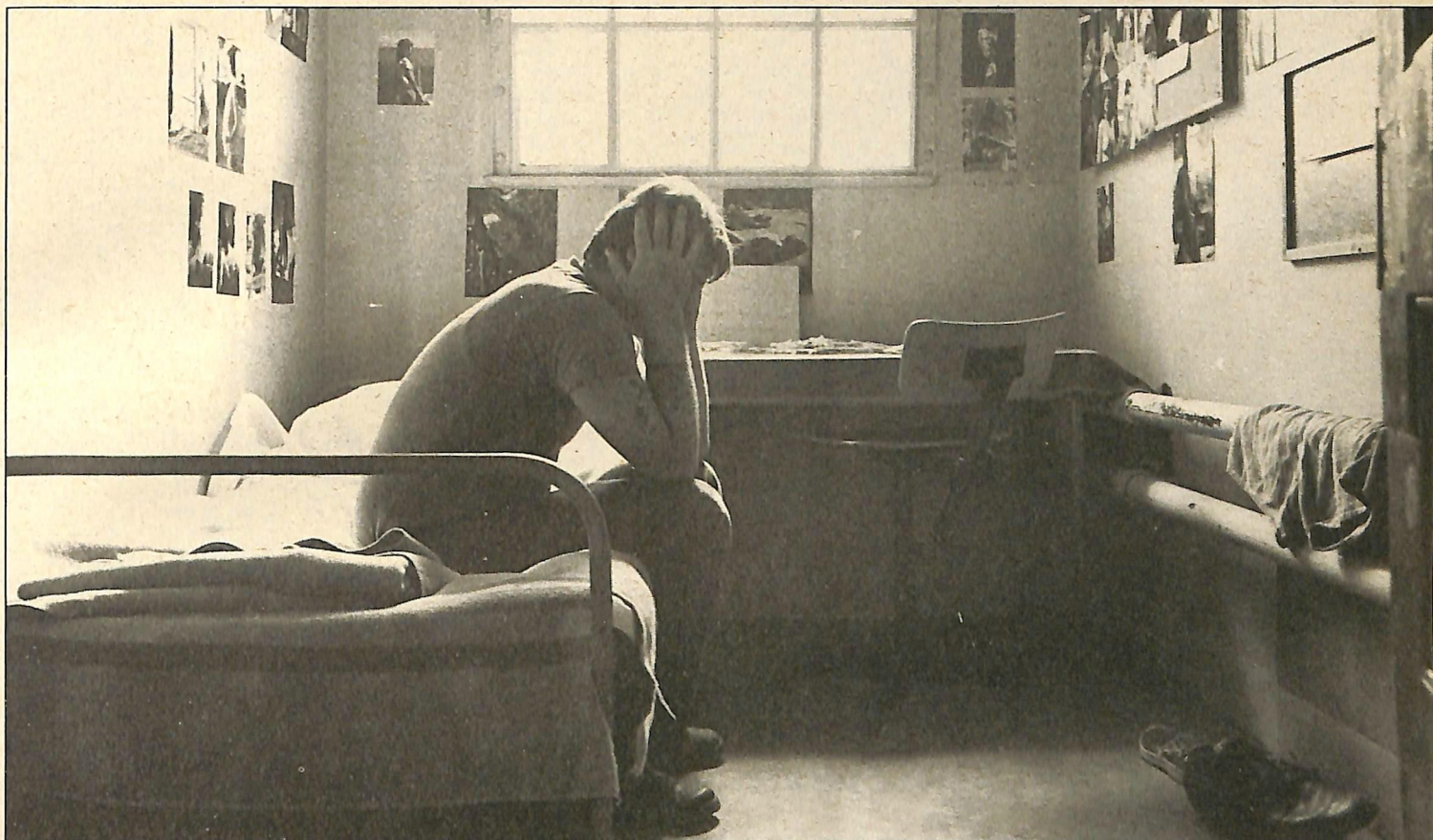

Nederland telt meer dan 3000 gedetineerden, mensen die in een inrichting van justitie zitten. Zij zullen over het algemeen weinig gemeenschappelijks hebben, misschien alleen de minder prettige omstandigheden waaronder zij moeten leven. En de problemen die daarmee samenhangen. Met die problemen kunnen zij terecht bij een staf van hulpverleners, waaronder de humanistische raadsman of -vrouw. Peter Boss sprak met enkele van hen over hun werk in „Humanisme achter de tralies” op pagina 4 en 5.

Hoofdbestuur wijst kernwapenbezit af

In de afgelopen maanden is in de meeste gemeenschappen door veel leden gediscussieerd over de kernwapenproblematiek. De overgrote meerderheid van de binnengekomen reacties wijst niet alleen het gebruik maar ook het bezit van kernwapens in Nederland af. In de hoofdbestuursvergadering van 28 maart is met grote meerderheid een konsept-verklaring aangenomen voor de Verbondsraadsvergadering van 31 mei a.s. Zoals op het laatste kongres is afgesproken zal daar het HV-standpunt worden vastgelegd.

De door het hoofdbestuur aanvaarde konsept-verklaring zal in het 1 mei nummer in z'n geheel worden opgenomen, zodat alle leden tijdig ervan kennis kunnen nemen en eventueel nog contact opnemen met hun afgevaardigden in de Verbondsraad.

De kernredenering van de konsept-verklaring is dat humanisten geweld alleen mogen aanvaarden als door geringer geweld groter geweld voorkomen kan worden. Lange tijd is het kernwapenbezit vanuit het afschrikkingsevenwicht zo ethisch verdedigbaar geweest. Het kernwapenbezit neemt echter dergelijke omvang aan dat niet meer reëel van geringer geweld gesproken kan worden. (het is een academisch onderscheid of de wereld „slechts”

10 of 20 keer vernietigd kan worden). „Het maken van een moreel onderscheid tussen het gebruik van kernwapens en het bezit ervan om ermee te dreigen wordt nog meer bemoeilijkt door het feit dat het zinloos is met deze wapens te dreigen als die dreiging niet gepaard gaat met een daadwerkelijke bereidheid om ze te gebruiken”, aldus de concept-verklaring die nog een groot aantal andere overwegingen geeft om de eindkonklusie te onderbouwen: „Ons land en ons volk dienen niet te worden betrokken bij of medewerking te verlenen aan het tot stand komen, produceren, transporteren, opslaan of het gebruik van kernwapens of onderdelen daarvan.”

Meer hierover in de volgende Humanist.
Rob Tielman

IHEU zoekt mensen voor Europese lobby, voor redactie van blad en vooral Engels typewerk.

We zoeken iemand die geïnteresseerd is in Europese politieke zaken en die de organisatie van een Europese humanistische lobby op zich wil nemen. Verder hebben we iemand nodig die de redactie wil voeren (of daaraan mee wil werken), van „International Humanism”, een driemaandelijks blad waarmee de IHEU-leden op de hoogte worden gebracht van elkaars activiteiten.

Tenslotte zitten wij weer dringend verlegen om iemand die typewerk (vooral in het Engels) voor ons kan doen. Als u daar zelf geen tijd voor heeft, kent u vast wel iemand anders die ons kan helpen.

Voor inlichtingen over al deze baantjes kunt u Ernst van Brakel, IHEU-direkteur, opbellen.

Tel. 030 - 31 21 55.

Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort

Zaterdagconferentie 10 op 10 mei 1980
Symposium over „De toekomst der religie” van Simon Vestdijk.

Toelichting: Vestdijks boek „De toekomst der religie” heeft in de jaren veertig en vijftig zeer veel stof doen opwaaien. De discussie erover is de laatste jaren echter wat geluwd.

De bedoeling van het symposium is om te overwegen of en in hoeverre Vestdijks visie nog als actueel te beschouwen is.

De bijeenkomst wordt georganiseerd in samenwerking met de Vestdijkkring, is echter ook toegankelijk voor V.t.l.-leden en andere belangstellenden.

Een uitgebreidere toelichting wordt van te voren aan de deelnemers toegezonden.

Kosten van deelname: (incl. koffie, thee en lunch) f 22,- per persoon. De leden van de Vestdijkkring hebben f 10,- korting op deze prijs.

Opgave aan de administratie: Dodeweg 8
3832 RD Leusden, tel.: 033 - 15050.

Vakantiekursussen van de Internationale School voor Wijsbegeerte

Dit jaar staan weer twee vakantiekursussen op het programma, de eerste aan het begin, de tweede aan het eind van de zomervakanties.

De eerste – van maandag 30 juni tot zaterdag 5 juli – heeft als thema „Rationaliteit” en zal worden gegeven door Drs. H. Procee. De bedoeling van deze cursus is het begrip „rationaliteit” te verhelderen, en een aantal toepassingen op verschillende terreinen, zoals wetenschappen, cultuur, persoonlijk gedrag, aan te geven. De cursus zal niet gaan over Rationalisme, de wijsgerige stroming waaraan namen als Descartes en Leibniz zijn verboden.

De tweede – van maandag 4 tot zaterdag 9 augustus – heeft als thema „Ethiek in idealistisch perspectief” en zal door Dr. J. G. van der Bend worden gegeven. Uitgangspunt is het lezen en bestuderen van Dr. J. D. Bierens de Haan, *Ethica*, beginselen van het zedelijk zelfbewustzijn (Servire, 1972). Recente Nederlandse publikaties over ethiek zullen bij de besprekingen betrokken worden.

Verdere inlichtingen: Dodeweg 8, 3832 RD Leusden, tel. 033-15020

Humanist

Eindredakteur: Hes van Huizen

Humanist is een uitgave van
het Humanistisch Verbond
Oudegracht 152, Utrecht
Redaktieadres:
Postbus 114, 3500 AC Utrecht
Telefoon: 030 - 318145.
Abonnementsprijs voor
niet-leden f 20,- per jaar
t.n.v. Humanistische Pers
postgiro 58, Utrecht.

Gedrukt op kringlooppapier
bij Brouwer Offset bv, Utrecht.

GEMEENSCHAPPEN

Ontmoetingsgroep Utrecht

Half april start in Utrecht een nieuwe ontmoetingsgroep. De groep komt gedurende 8 weken elke maandagavond bijeen onder deskundige leiding, terwijl ook een week-end is inbegrepen.

De eerste avond is een open kennismakingsavond op 14 april a.s. om 20.00 Nieuwe Gracht 30 (zaal 4, 1e etage). Kosten f 150,- (exklusief verblijfskosten week-end). Geïnteresseerden kunnen zich voor inlichtingen óf (vrijblijvend) opgeven wenden tot H. L. de Koningh, Adm. van Gentstr. 39, Utrecht, tel. 030 - 715291 (het best tussen 18.30 en 19.30).

Themadag

Op 26 april zal in het vakantie-oord 't Hout in Bakkeveen een gewestelijke themadag worden gehouden. Erik van der Hoeven zal een inleiding houden over het thema Milieu en Energie. Tussen inleiding en discussie is ruim gelegenheid om bij te praten, te lunchen en te wandelen.

Aanvang 10.00 uur, afsluiting 16.00 uur. Bijdrage f 15,- per deelnemer voor koffie en lunch.

Opgeven tot uiterlijk 20 april bij heer Koster, telefoon 05130 - 23522.

Kampeerweekend voor jongeren

Zoals in de Humanist van 1 februari reeds is aangekondigd, zal er van 15-18 mei a.s. een kampeerweekend zijn voor humanistische jongeren (leeftijd ca. 15-35 jaar). In verband met de verwachte grote deelname hebben we een royaler terrein gezocht en gevonden en wel te Well (L.). De kosten zijn begroot op f 45,- per persoon, dat is kampgeld plus alle maaltijden voor vier dagen. Een koopje dus!

Aangezien het de eerste keer is dat we dit organiseren willen we het aantal deelnemers beperken tot ca. 80, dus snel opgeven is geboden (in ieder geval vóór 1 mei, sluiting inschrijving). Je bent pas definitief ingeschreven als je ook f 45,- overgemaakt hebt op postgironr. 3949413 t.n.v. J. v. d. Oort, Eindhoven, onder vermelding van „HV Kampeerweekend”. Meer informatie volgt na inschrijving; wie nu al brandende vragen heeft kan bellen met: Jac. van den Oort, 040 - 433505 (werk), Rob Schmidt, 040 - 522012 (thuis).

BON KAMPEERWEEKEND VOOR JONGEREN TE WELL

Ja, ik doe mee en maak f 45,- over op bovengenoemd gironummer.

- ik heb een eigen tent ... ja/nee
- zo ja, dan heb ik nog ... slaapplekken beschikbaar.
- ik kom per eigen vervoer/openbaar vervoer.
- ik wil vegetarisch eten ... ja/nee/geen voorkeur.

(Niet doorhalen wat van toepassing is).

Naam: _____

Adres: _____

Telefoon: _____

Leeftijd: _____

Deze bon opsturen naar: Jac van den Oort, Pastoor Dijkmansstraat 21, 5611 RA Eindhoven.

Zoals reeds eerder is aangekondigd, wordt op zaterdag 3 mei van 10.00 - 17.00 uur in Woudschoten te Zeist de konferentie Uitvaartbegeleiding gehouden.

Deze konferentie heeft het doel de krachten te bundelen en contacten mogelijk te maken tussen alle mensen die reeds op het gebied van uitvaartbegeleiding actief zijn of actief willen worden. Tevens wordt in het programma ruimte gemaakt om aandacht te schenken aan inhoudelijke aspecten van dit werk. Aan deze konferentie zijn voor deelnemers geen kosten verbonden. Door de beperkte ruimte wordt in volgorde van aanmelding geplaatst.

U kunt zich opgeven door naam, straatnaam, postcode, woonplaats en telefoonnummer en de toevoeging: **ik doe mee aan de konferentie**, toe te zenden aan:

Uitvaartbegeleiding: Dienst P.G.V., t.n.v. Marcelle Prummel

Oudegracht 152, 3511 AZ Utrecht
Wanneer uw opgave is ontvangen, wordt u de konferentiemap met verdere informatie toegestuurd.

Wanneer u niet wenst deel te nemen aan de konferentie, maar wel belangstelling heeft voor het werk van de uitvaartbegeleiding en op de hoogte wenst te blijven van de ontwikkelingen, kunt u zich opgeven door naam, adres, telefoonnummer en de toevoeging: **ik heb belangstelling voor het uitvaartbegeleidingswerk**, toe te zenden aan het bovenstaande adres.

HIVOS-tentoonstelling in Amsterdam

Het pas opgerichte Hivoskomitee regio Amsterdam organiseert informatiedagen op 19 en 20 april. Een tentoonstelling maakt de manier van werken van HIVOS en ABAL duidelijk. Deze tentoonstelling is meteen ook een goede gelegenheid voor een ieder om op een of andere manier actief met het Hivoskomitee mee te werken. De tentoonstelling wordt gehouden in het centrum van het humanistisch verbond Leidsegracht 92 in Amsterdam.

De opening is zaterdag 19 april om 13.00. De zaal is geopend tot 19.00 uur. En op zondag van 10.00 uur tot 18.00 uur. Er zijn een aantal films te zien, een diaserie en zondag 20 april om 11.00 uur zal mev. van Es ontwikkelingswerkster in Peru vertellen over het door het komitee geadopteerde projekt. Een uitgebreide agenda van de twee dagen wordt u op aanvraag toegestuurd. Voor inlichtingen: HIVOSKOMITEE Nieuwe Herengracht 19III, Amsterdam.

Er zijn enkele vakatures bij *Humanitas* – *Den Haag* onder andere een maatschappelijk werk(st)er bij de gezinsvoogdij en enige leid(st)ers bij gezinsverzorging en hulp aan bejaarden en langdurig zieken. Inlichtingen: 070 - 46 96 08.

De woonwagen komt naast uw deur

„De woonwagen komt naast uw deur” is de titel van een brochure die onlangs werd uitgegeven door het Landelijk Woonwagenwerk op initiatief van een aantal woonwagenpastores.

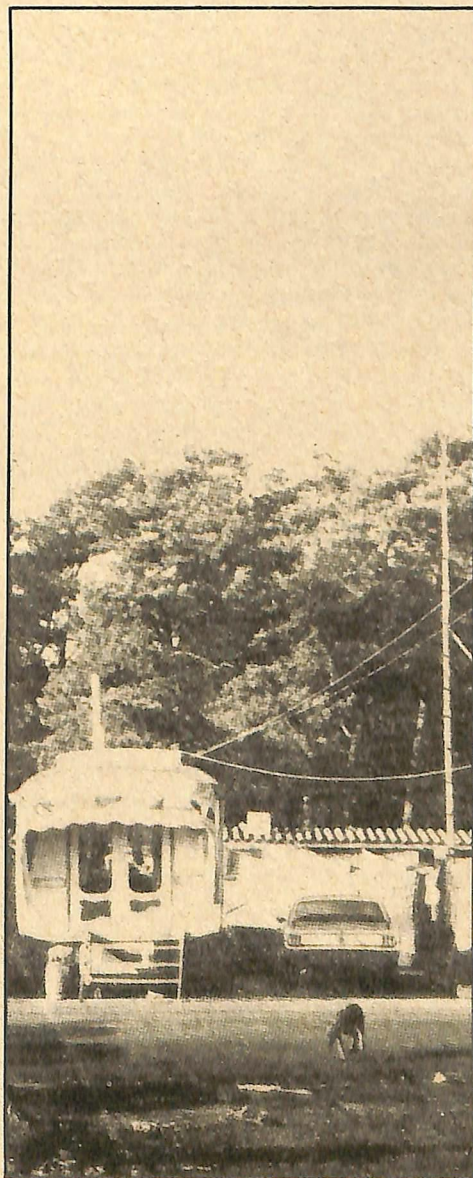
De brochure is in een zeer grote oplage verstuurd aan dekenale, parochie- en kerkeraden en de pastores van de Nederlandse kerken. Bedoeling van de brochure is om de mensen er op attent te maken dat het met het woonwagenbeleid een hele andere kant uitgaat.

In 1977 is namelijk de bestaande woonwagenwet van 1968 ingrijpend gewijzigd en de konsekwentie daarvan is dat wat voorheen de regionalisering heette nu wordt vervangen door decentralisatie. Dit wil zeggen de grote regionale kampen waar zo'n vijftig tot zestig wagens bij elkaar stonden, plaats maken voor kleine kampjes van ten hoogste twaalf wagens. Het betekent een radicale verandering in het woonwagenbeleid en de woonwagenpastores, gesteund door een aantal christelijke groeperingen en kerkeraden, maken zich bezorgd over de uitvoering van de wet. Want dat de beleidsombuiging niet zonder geharrewar zijn beslag zal krijgen is inmiddels al gebleken. Partikulieren maar ook gemeentebesturen hebben zich in een aantal gevallen met hand en tand verzet tegen de komst van een aantal woonwagenbewoners binnen de gemeentegrenzen of in te dichte nabijheid van de achtertuin.

Woonwagenbewoners worden gediskrimineerd en dat is niet van vandaag of gisteren. De behandeling van de woonwagenbewoner als een tweederangsburger heeft een lange voorgeschiedenis. De brochure van de woonwagenpastores probeert uit te leggen hoe het zo allemaal gekomen is. Het gaat er de woonwagenpastores vooral om begrip te kweken om woonwagenbewoners als gelijkwaardige medemensen te accepteren. De pastores zien wel een hele hoop problemen maar gelukkig – onder de kop „Na twintig eeuwen Christendom” – ook nog één lichtpunt: „Juist omdat de woonwagenbewoners naast ons komen staan, aldus de pastores ontstaan er ook nieuwe mogelijkheden. Immers deze ingreep van de overheid kan ook een uitdaging betekenen aan ons menselijk en christelijk akseptatievermogen”. Alleen een zeer boosaardige buitenkerkelijke zal enige haartjes overeind voelen komen door de oerkatholieke wind die door deze formulering waait. Een ingreep van de overheid die het christelijk akseptatievermogen uitdaagt, dat lijkt niet al te veel goeds te voorspellen voor de toekomstige ontwikkeling binnen het woonwagenbeleid.

De goedgemutste houding van de pastores in deze brochure roept juist enige irritatie op omdat zij in de schets van de geschiedenis van het woonwagenprobleem zo nadrukkelijk met geen woord reppen over de kwalijke denkbeelden die juist door de wetgeving werden bestendigd. Als bijvoorbeeld over de regionalisering, het opzetten van grote kampen wordt geschreven: „Enkele jaren na de oorlog trad er een kentering op in ons sociaal klimaat. In die sfeer begonnen enkele idealisten zich ook betrokken te voelen bij het lot van de mensen, die op een 350-tal modderkampjes leefden.” Dan is dat gewoon niet waar. De bemoeienis van de overheid met woonwagenbewoners vloeide voort uit geheel andere motieven die veeleer rieken naar het

verlangen „Ordnung muss sein”. Want de grondgedachte van de regionale kampen kwam tot stand in 1940, het begin van een periode waarin – dat moet gezegd – heel veel mensen bezielde waren van idealisme waar ze nu niet meer aan herinnerd willen worden. In augustus 1940 publiceerde L. A. van Doorn een „doelbewust classeringsplan voor de woonwagenbevolking”. Hij deed dit in het tijdschrift Sociale Zaken waarin hij de woonwagenbewoners een nieuwe toekomst voorhield: „De tijd, waarin zij naar eigen inzicht uitmaakte of, zo ja wanneer, zij ten koste van gemeenschap en medeburgers zal gaan zwerven en lanterfant, is voorbij. Die weelde kunnen wij ons niet meer veroorloven. Zij moeten worden opgenomen in het grote leger van landgenoten, dat met hernieuwde kracht, met nieuwen moed, verfrischt en gesterkt naar geest en lichaam, aan de Nederlandsche gemeenschap bouwt”.

Van Doorn adviseerde daarom het oprichten van kampen om te voorkomen dat de woonwagenbevolking zich in de grote steden zou gaan vestigen. De regionale kampen zijn er jaren na de oorlog gekomen en in het ontwerp van wet werden de woorden „kamp”, „kampen” en „kampgebouw” middels een amendement gewijzigd in „centrum”, „centra” en „centrumgebouw”. Dezelfde L. A. van Doorn die in 1940 zo vurig pleitte voor „heropvoeding” van woonwagenbewoners, kreeg na de oorlog als lid van een subcommissie die de armenwet moest herzien alle kans om zijn ideeën vorm te geven. De aanbevelingen van de Staatscommissie herziening armenwet zijn van grote invloed geweest op de totstandkoming van de woonwagenwet van 1968. Uiteraard kan je van een brochure niet verwachten dat allerlei details breed worden uitgemeten. Wat je wel mag verwachten is dat er juiste konklusies worden getrokken. Om nog even bij de regionalisering te blijven; de pastores doen het voorkomen alsof de regionalisering werd opgezet vanuit de beste bedoelingen om dan spijtig vast te stellen dat men zonder het te bedoelen aan de plaatselijke gemeenten met al haar inwoners het perfecte middel in handen had gegeven om met ere van de woonwagenbewoners af te komen. Het klinkt misschien minder leuk in een brochure maar het is meer in overeenstemming met de feiten als je vaststelt dat het d.m.v. de wetgeving nou juist wél de bedoeling was om van de woonwagenbevolking af te komen. Sinds 1918 is de woonwagenbevolking opgezaaid met speciale wetten die uitsluitend en alleen waren bedoeld om de belangen van de burgerbevolking veilig te stellen. Naar de mening van de woonwagenbewoners werd niet gevraagd. Er werd over hen geoordeeld, en er werd ook bepaald wat wel en wat niet goed voor hen was.

Het is jammer dat de brochure hier in het geheel geen aandacht aan besteedt. In de brochure wordt nadrukkelijk een beroep gedaan op de bereidheid van de burger om zijn bevooroordeelde houding te laten varen en zich tolerant op te stellen.” Het is veel makkelijker om in stoet mee te lopen en spreekkoren aan te heffen tegen de apartheid in het verre Zuid-Afrika,” schrijven de pastores, „dan om over de hoge drempel heen te stappen tussen ons en hen, die nu helemaal naasten gaan worden”. Wat dat betreft is de brochure een heel sympathieke bijdrage aan de oplossing van een niet gering maatschappelijk probleem. Het is dan ook te hopen dat dit geschrift door velen gelezen zal worden. Zoals gezegd wordt over de wetgeving in de brochure geen onvertogen woord gezegd en overheerst de teneur van „we hebben het goed bedoeld, maar het is niet gelukt”. Ook over de gewijzigde wet van 1977 wordt met geen woord gerept over de achterliggende gedachten, die van integratie. Regionalisering liep op niets uit, dus nu is decentralisatie het wachtwoord. Het betekent onder andere dat elke gemeente in beginsel verplicht is een woonwagencentrum op zijn gebied in stand te houden.

(vervolg op pag. 7)

Humanisme

Kern van het geestelijk raadswerk voor gedetineerden vormen de individuele- en de groepsgesprekken. Over dat persoonlijke contact valt weinig te zeggen. **Van Dam:** „Individueel en in een aantal gevallen ook zeer intiem. Dat leent zich niet om daar inhoudelijk veel over te praten. Voor een stel mensen ben je één van de weinigen die naar ze luistert. En die vanuit hun situatie en hun problematiek probeert mee te denken en mee te voelen. Maar dat loopt zowel inhoudelijk als kwalitatief erg uiteen. Er kunnen mensen zijn die me nodig hebben om zo van tijd tot tijd eens even een telefoontje te hebben met hun partner. En als dat een soort voorfase is van een mogelijkheid tot wat diepergaand contact, dan heb ik daar alle vrede mee en reken ik het ook tot mijn werk. En er zijn mensen waarmee je dus echt aan de slag gaat. Die in de puree zitten, geen uitweg meer zien. Nou ja, wat moet je daar verder van zeggen?”

Het persoonlijk contact moet, vindt het departement van justitie, één in de veertien dagen plaatsvinden. De humanistische raadslieden zien het liever eens per week. Al lukt dat niet altijd, in de 40 tot 45 inrichtingen. Want ook in dit werk is er zeker geen sprake van een overschot aan personeel.

Groepsgesprek

Is het persoonlijk gesprek sterk individueel gebonden, het groepsgesprek heeft een heel andere functie.

Van Dam: „De bedoeling is om het groepsgesprek te gebruiken als middel tot het uitwisselen van ideeën, van gevoelens. En om gemeenschappelijke onderwerpen te bespreken. Niet zo zeer om de meningsvorming te beïnvloeden, maar meer om te leren naar een ander mens mening te luisteren en je eigen ideeën te toetsen aan die van een ander. En dat is een vrij moeizaam pogen met zeer heterogene gezelschappen, om daar wat van te maken.” Gemeenschappelijke onderwerpen worden dus besproken. Thema's kunnen zijn: de sfeer in de inrichting, straf, opvoeding, het verantwoordelijk zijn voor de eigen situatie, verslaving, wraak. Ingangen te over. Maar wat is het specifieke doel van een groepsgesprek?

Van Dam: „Nou, ik wil wel een gooi doen om het te formuleren, maar dan is het eigenlijk een wat schoolse formulering. Je probeert gespreksstof te ontwikkelen, aan te reiken, om mensen in staat te stellen die aan eigen opvattingen te toetsen en daarmee zonodig en desgewenst tot een herziening te komen. Als ik iets teweeg kan brengen van: nou, zo kan je het ook zien en dan de bereidheid hebben om daarover te praten en daarnaar te luisteren, dan heb ik het gevoel dat ik, als ik dat teweeg breng, erg dicht bij mijn eigen doelstelling ben.” En hoe verhoudt de praktijk zich tot die doelstelling?

„Ha, dat is een heel gemene vraag! Ik weet het niet. Ik zou natuurlijk hele mooie voorbeelden kunnen geven. Iemand die in de groep wel eens gezegd heeft: ik ben door de groepsgesprekken gaan leren praten met andere mensen. Maar dat is zo mooi... Er zijn anderen die zeggen: als ik maar een paar uurtjes mijn cel uit ben, een kop koffie, een sigaretje... Nee, ik weet het niet.”, aldus **Van Dam**

Scheiding

Voor de groepsgesprekken wordt het totale aantal cliënten verdeeld over kleinere gezelschappen. Door gaans een man of tien. Dat praat makkelijker, al blijft er een grote heterogeniteit. Er zitten tien man, maar die „zitten” niet allemaal voor hetzelfde vergrip. En dat is dan nog het makkelijkst te traceren verschil. Vandaar ook dat de persoonlijke problemen gemeden worden. **Van Dam:** „Wanneer die ingebracht worden, dan probeer ik dat te veralgemeniseren, omdat ik het juist vind dat persoonlijke problemen niet in een groep ter sprake komen. Dan kan zo'n groepsgesprek bijvoorbeeld heel gemakkelijk neigen naar een soort groepstherapeutische bijeenkomst. Waartoe ik niet capabel ben, om dat te doen”.

Het groepsgesprek, dus. Om te leren luisteren en om eigen ideeën aan die van anderen te toetsen. En wellicht als kapstok voor de individuele gesprekken?

Van Dam: „Er is wel degelijk een link tussen de individuele contacten die je hebt en de wijze waarop de groepsgesprekken verlopen. Ik heb heel duidelijk het gevoel dat dat twee poten van één ding zijn. En je ziet ook wel mensen die inbreng hebben in het groepsgesprek mede door de individuele contacten die je hebt, en de inhoud daarvan. En eigenlijk vind ik dat je pas met mensen in een groep kunt gaan zitten, als je eerst individueel contact met ze hebt.”

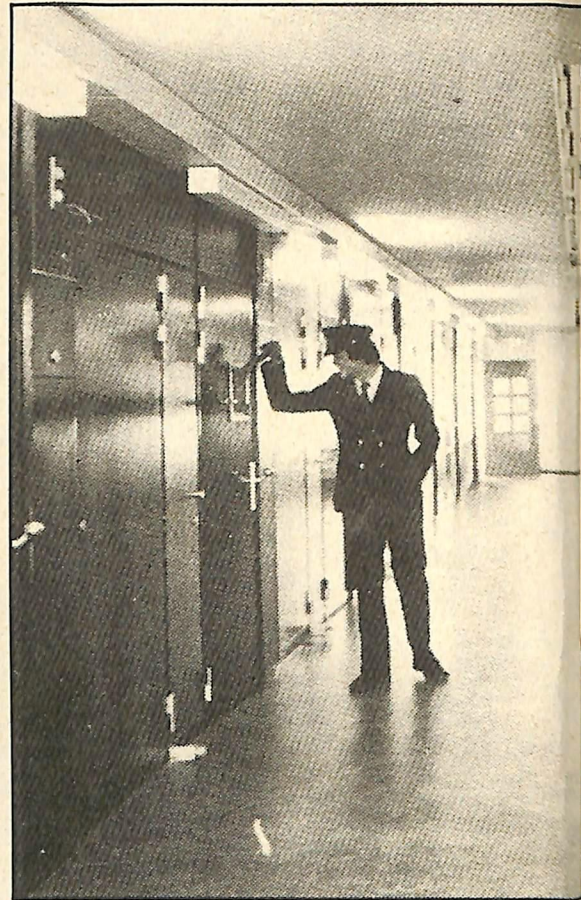
En tot slot zijn er de bezinningsdagen. Alle cliënten van een geestelijk raadsman of -vrouw komen dan samen en praten enkele dagen over een thema. **Carel Uitenbogaard**, centraal geestelijk raadsman (dus de „leider” van de twintig raadslieden in het land): „Thema's zijn: humanisme en... Dus bijvoorbeeld: humanisme en geweld. Of: humanisme en de rechten van de mens. Die bezinningsdagen zijn belangrijke evenementen in het werk.”

Motivatie

En tevens vormen die bezinningsdagen vaak een aanleiding voor een gedetineerde om eens met de humanistisch raadman te gaan praten. Want: „Zoiets is natuurlijk geweldig. Een soort uitje. Het is wat feestelijks, met meestal een goede maaltijd aan het slot. Dat kan een reden zijn om, dat in het verschieft ziende, te zeggen: goh, ik hoor ook bij de humanist”, aldus **Uitenbogaard**.

Wie horen er bij „de humanist”? Met andere woorden: de motivatie van gedetineerden om voor deze speciale geestelijke verzorging te kiezen.

Uitenbogaard: „Die motivatie ligt niet altijd glashelder. Misschien omdat die raadsman een leuke man of vrouw is. Misschien wetend dat we groepsbijeenkomsten hebben. Dat is voor ons allemaal acceptabel, daar gaan we niet voor uit de weg. Je ervaart die motieven als een opstap. Ik denk dat het een aspect van het werk van de raadsman is om met de mensen over die motivatie te praten. Een raadsman heeft bijvoorbeeld een telefoon op zijn kamer. Ook dat kan als motivatie

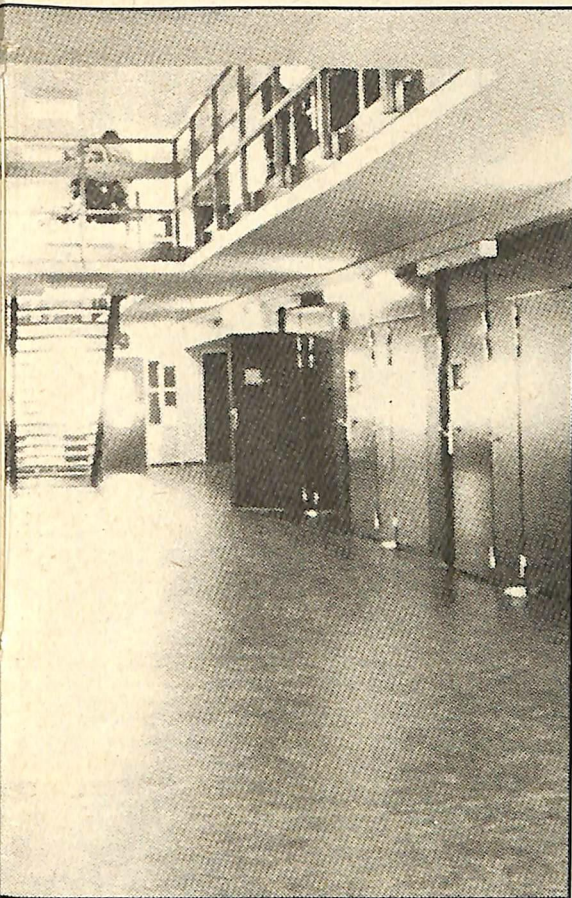

Nederland telt zo'n 3200 gedetineerden, mensen zullen weinig gemeenschappelijks hebben. Wel waarvoor zij moeten leven. En dat zij met recht bij een hele staf van hulpverleners. V humanistisch raadsman of -vrouw. Over die gesprekken met **Carel Uitenbogaard**, centraal werker” in de Bijlmerbajes.

werken, dan kun je eens naar huis of naar vrienden bellen. Maar van die telefoon wordt alleen functioneel gebruik gemaakt. Als in het gesprek met de gedetineerde een moment komt dat de raadsman zegt: zou je dat niet eens met je vrouw bespreken, bijvoorbeeld. Het contact heeft een inhoud die in zichzelf besloten ligt en is geen compensatie aspect voor dingen die de gedetineerde ervaart. Het is geen ontspanning, niet even de sfeer, die je zo rauw op je lijf valt, doorbreken.”

En **Van Dam:** „Er zijn nogal wat mensen die een godsdienstige opvoeding hebben gehad en daar volkomen los van zijn geraakt. Dus op grond van bittere ervaringen hun godsdienst hebben afgezworen en daarom kiezen voor humanistische raadslieden. Ik maak een uitzondering voor recidivisten (mensen die al vaker „gezet” hebben, red.) Die hebben al de ervaring. En die zeggen toch in de meeste gevallen: ik wil contact met de humanist, daar kan ik goed mee praten, die slaat me niet met bijbelteksten om de oren. Ze overdrijven dan wel een beetje, want dat doen ook godsdienstig geestelijk raadslieden lang

achter tralies

en die in een inrichting van justitie zitten. Zij licht alleen de minder prettige omstandigheden olemen kampen. Met die problemen kunnen zij aaronder de dominee, de aalmoezenier of de laatsten gaat dit artikel. Een neerslag van geestelijk raadsman, en Henk van Dam, „veld-

niet allemaal ... meer, gelukkig. Maar op grond van vorige ervaringen kiezen ze dus voor humanistische geestelijke verzorging. Weer anderen, nieuwelingen, willen er wat meer van weten en na enige uitleg, – vooral als ze dan horen dat het een ongodsdienstige levensovertuiging met zich meebrengt – daar erg door aangesproken worden. Gewoon omdat ze in feite al op die golflengte zaten. En dat is ook een motief.”

Recidivisten

Slechts de recidivisten schijnen een heldere motivatie te hebben. En er zijn overigens veel recidivisten. **Van Dam:** „Er is een vrij grote recidive, ja. Ik durf het niet in cijfers uit te drukken, maar je ziet wel heel vaak dezelfde mensen terugkomen.” Mensen die terugkomen. Is er, dus, geen humanistische na-zorg?

Uitenbogaard: „De bemoeienis van de humanistisch raadswerker is in de samenleving niet voorhanden. Er zijn wel pogingen om een contactvorm voort te zetten. Maar zo'n detentie is een beperkte levensfase. Het is niet goed om de associaties met

die fase voort te zetten. Het gaat hier niet om reclasseringswerk, het gaat hier om geestelijk werk. Het is mogelijk om incidenteel samenwerkingsvormen te hebben. Aan de andere kant: onze bemoeienis heeft zijn eigen bedoelingen. Dat dragen we dus niet over aan de reclassering. Het is een andere hulp en de reclassering heeft de gebondenheid met de justitie. Wij hebben per definitie alleen maar met iemand te maken wanneer hij ons zelf lust. Wij hebben het idee dat tussen de vijf en de tien procent van de mensen een voortzetting van het contact de moeite waard zou vinden. Dat is een schatting, een indruk van de raadslieden. Je moet je matigen in de inschatting van het enthousiasme van de ander. Want die zit in een detentie-sfeer. Het is maar de vraag hoe hij reageert als hij weer in eigen doen zit. Het is misschien ook wel een erg situatie-gebonden relatie. Eén van de raadslieden, in Rotterdam, houdt zich bezig met groepsgewijs verder contact. Mensen die gezeten hebben en mensen die niet gezeten hebben. Dat is een soort instuif. Blijkt toch in een behoefte te voldoen. Dat is eigenlijk een heel bijzondere vorm waarin je een vervolg-contact kunt denken.”

En **Van Dam:** „Van ons is er geen na-zorg. Een paar uitzonderingen daargelaten. Er zijn wel mensen waarmee je contact blijft houden. Maar zoiets is ook kwantitatief niet te behappen. En het is niet terug te vinden in een systematische aanpak. Het is zeer individueel.”

Ervaart **Van Dam** onder recidivisten wel het gevoel dat men, eenmaal weer buiten, best een groepsgesprek had kunnen gebruiken? „Soms wel, ja. Wat buiten een probleem is voor een aantal mensen, dat is de enorme eenzaamheid. Vooral wanneer ze een wending willen geven aan hun stijl van leven. Als een alcoholist niet anders heeft aan sociale contacten dan zijn kroeg en hij wil daarmee stoppen, dan heeft hij helemaal niets meer. Dan moet hij bij wijze van spreken op een zolderkamertje gaan zitten en wat doet hij dan? Ja, toch weer naar die kroeg. Dus het kan voor een aantal mensen inderdaad zin hebben als er een voortgezet contact is. Al was het dan alleen maar om die eenzaamheid, vooral in de steden, wat te doorbreken. Maar dat geldt niet voor allen. En wij zijn natuurlijk niet de enigen die aan na-zorg denken. In feite is er ook een maatschappelijke na-zorg, via de reclassering. Al blijkt dat in een aantal gevallen niet te werken.”

Beginnetje

En verder: „Er is wel een pril begin van een zekere verbinding met de gemeenschap Amsterdam van het Humanistisch Verbond, omdat die bezig is een opzet te maken om een aantal vrijwilligers te mobiliseren die hier en daar door ons kunnen worden ingezet. Waar het ons daarbij om gaat is, om eens te kijken of je gedetineerden of familieleden van gedetineerden of ex-gedetineerden in contact kunt brengen met vrijwilligers van het Humanistisch Verbond buiten. Als ze daar behoefte aan

hebben, tenminste. Binnen de gemeenschap Amsterdam is men bezig om daar een opzet voor te vinden.”

Dus toch een soort na-zorg?

„Ja, je kunt het na-zorg noemen. Maar daar gaat het mij niet alleen om. Het gaat me ook om bijvoorbeeld vrouwen die zeer vereenzaamd achterblijven als de man vast komt te zitten en zij niemand heeft om nog mee te praten. En die gedetineerde heeft er wel een paar. De maatschappelijk werker, de dominee, de pater, de humanist, zijn mede-gedetineerden. Maar het „thuisfront” moet het maar uitzoeken.

Maar dit bevindt zich nog in een zeer pril stadium. Onze gedachten gaan echter toch uit om binnen de gemeenschap, binnen het Humanistisch Verbond, wat beweging te hebben, wat mogelijkheden te hebben om mensen in de maatschappij die in de puree zitten toch in contact te brengen met geestverwanten.”

Krisis

Tot slot: de crisis in de vrijheidsstraf. **Uitenbogaard:** „Er is een tijd geweest dat men van twee kanten die vrijheidsstraf wel zag zitten. De gestrafte, die een soort van boete deed en daarna weer volledig vrij was, en de samenleving, die genoegdoening kreeg. Gaandeweg is er binnen de samenleving en in de inrichting de vraag gerezen: wat doen we eigenlijk? Er is een dieptepunt in de zingeving. Je kunt natuurlijk de straf aankleden met vermenschelende elementen, maar de kernvraag blijft: wat wil je met die straf? En ik ben wel een beetje bang dat er wat betreft vanuit twee richtingen aan veranderingen wordt gewerkt. Ten eerste de strafsituatie humaner verbeteren. Men ziet de straf eigenlijk niet zo zitten, behalve wanneer je hem niet missen kunt. En ten tweede: zoeken naar een andere strafvorm. Dat laat echter nog steeds liggen: wat wil je met die straf? Ik wil zeker niet nalaten de „betere” strafvormen te kiezen in plaats van de gevangenisstraf. Het gaat er echter om dat je onderkent hoe iemand in zijn leven zit. En daartoe behoort als konsekwentie dat hij met de anderen als gemeenschap niet geheel goed of heel moeilijk kan optrekken. De ander moet aan zijn eigen slordig zitten in de gemeenschap werken. Het is primair een zaak van persoonlijk appèl om verantwoording te nemen.”

Van Dam illustreert die crisis aan de gedetineerde-kant met een voorbeeld: „Ik herinner me een jongen die twee jaar in Franse gevangenis had gezeten. Die werd aan de Nederlandse justitie overgeleverd, ze hadden hier nog een appeltje met hem te schillen en hij kwam in de Bijlmer terecht. Hij had in die Franse gevangenis enorm moeten knokken voor, je mag wel zeggen, zijn hele overleven. Slechte omstandigheden, onderling kon je zo maar een mes in je ribben krijgen. Daar was hij dan al knokkend goed doorheen gekomen. Maar hij zegt: hier word ik gek, iedereen zegt goedemorgen tegen me, ik heb een mooi kamertje, ik heb uitzicht, er is niks dat wijst op straf. Ja, ik mag er niet uit. Maar ik word stapelmesjogge hier. Alles is voor me geregeld; ik krijg te eten, te drinken, als ik niet poepen kan, dan kan ik naar de dokter ... Laat me asjeblieft naar zo'n oude gevangenis gaan. Hij heeft overplaatsing aangevraagd en gekregen naar een gevangenis waar het tenminste een beetje leek op Frankrijk.”

Peter Boss

Humanisme

Kern van het geestelijk raadswerk voor gedetineerden vormen de individuele- en de groepsgesprekken. Over dat persoonlijke contact valt weinig te zeggen. **Van Dam:** „Individueel en in een aantal gevallen ook zeer intiem. Dat leent zich niet om daar inhoudelijk veel over te praten. Voor een stel mensen ben je één van de weinigen die naar ze luistert. En die vanuit hun situatie en hun problematiek probeert mee te denken en mee te voelen. Maar dat loopt zowel inhoudelijk als kwalitatief erg uiteen. Er kunnen mensen zijn die me nodig hebben om zo van tijd tot tijd eens even een telefoontje te hebben met hun partner. En als dat een soort voorfase is van een mogelijkheid tot wat diepergaand contact, dan heb ik daar alle vrede mee en reken ik het ook tot mijn werk. En er zijn mensen waarmee je dus echt aan de slag gaat. Die in de pure zitten, geen uitweg meer zien. Nou ja, wat moet je daar verder van zeggen?”

Het persoonlijk contact moet, vindt het departement van justitie, één in de veertien dagen plaatsvinden. De humanistische raadslieden zien het liever eens per week. Al lukt dat niet altijd, in de 40 tot 45 inrichtingen. Want ook in dit werk is er zeker geen sprake van een overschot aan personeel.

Groepsgesprek

Is het persoonlijk gesprek sterk individueel gebonden, het groepsgesprek heeft een heel andere functie.

Van Dam: „De bedoeling is om het groepsgesprek te gebruiken als middel tot het uitwisselen van ideeën, van gevoelens. En om gemeenschappelijke onderwerpen te bespreken. Niet zo zeer om de meningsvorming te beïnvloeden, maar meer om te leren naar een ander mening te luisteren en je eigen ideeën te toetsen aan die van een ander. En dat is een vrij moeizaam pogen met zeer heterogene gezelschappen, om daar wat van te maken.” Gemeenschappelijke onderwerpen worden dus besproken. Thema's kunnen zijn: de sfeer in de inrichting, straf, opvoeding, het verantwoordelijk zijn voor de eigen situatie, verslaving, wraak. Ingangen te over. Maar wat is het specifieke doel van een groepsgesprek?

Van Dam: „Nou, ik wil wel een gooi doen om het te formuleren, maar dan is het eigenlijk een wat schoolse formulering. Je probeert gespreksstof te ontwikkelen, aan te reiken, om mensen in staat te stellen die aan eigen opvattingen te toetsen en daarmee zonodig en desgewenst tot een herziening te komen. Als ik iets teweeg kan brengen van: nou, zo kan je het ook zien en dan de bereidheid hebben om daarover te praten en daarnaar te luisteren, dan heb ik het gevoel dat ik, als ik dat teweeg breng, erg dicht bij mijn eigen doelstelling ben.” En hoe verhoudt de praktijk zich tot die doelstelling?

„Ha, dat is een heel gemene vraag! Ik weet het niet. Ik zou natuurlijk hele mooie voorbeelden kunnen geven. Iemand die in de groep wel eens gezegd heeft: ik ben door de groepsgesprekken gaan leren praten met andere mensen. Maar dat is zo mooi... Er zijn anderen die zeggen: als ik maar een paar uurtjes mijn cel uit ben, een kop koffie, een sigaretje... Nee, ik weet het niet.”, aldus **Van Dam**

Scheiding

Voor de groepsgesprekken wordt het totale aantal cliënten verdeeld over kleinere gezelschappen. Doorgaans een man of tien. Dat praat makkelijker, al blijft er een grote heterogeniteit. Er zitten tien man, maar die „zitten” niet allemaal voor hetzelfde vergrijp. En dat is dan nog het makkelijkst te traceren verschil. Vandaar ook dat de persoonlijke problemen gemeden worden. **Van Dam:** „Wanneer die ingebracht worden, dan probeer ik dat te veralgemeniseren, omdat ik het juist vind dat persoonlijke problemen niet in een groep ter sprake komen. Dan kan zo'n groepsgesprek bijvoorbeeld heel gemakkelijk neigen naar een soort groepstherapeutische bijeenkomst. Waartoe ik niet capabel ben, om dat te doen”.

Het groepsgesprek, dus. Om te leren luisteren en om eigen ideeën aan die van anderen te toetsen. En wellicht als kapstok voor de individuele gesprekken?

Van Dam: „Er is wel degelijk een link tussen de individuele contacten die je hebt en de wijze waarop de groepsgesprekken verlopen. Ik heb heel duidelijk het gevoel dat dat twee poten van één ding zijn. En je ziet ook wel mensen die inbreng hebben in het groepsgesprek mede door de individuele contacten die je hebt, en de inhoud daarvan. En eigenlijk vind ik dat je pas met mensen in een groep kunt gaan zitten, als je eerst individueel contact met ze hebt.”

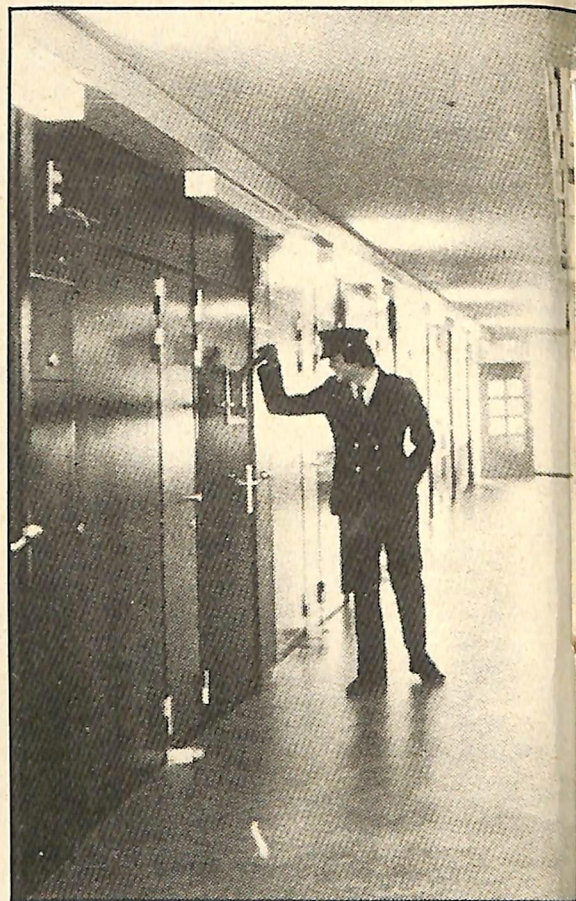
En tot slot zijn er de bezinningsdagen. Alle cliënten van een geestelijk raadsman of -vrouw komen dan samen en praten enkele dagen over een thema. **Carel Uiterbogaard**, centraal geestelijk raadsman (dus de „leider” van de twintig raadslieden in het land): „Thema's zijn: humanisme en... Dus bijvoorbeeld: humanisme en geweld. Of: humanisme en de rechten van de mens. Die bezinningsdagen zijn belangrijke evenementen in het werk.”

Motivatie

En tevens vormen die bezinningsdagen vaak een aanleiding voor een gedetineerde om eens met de humanistisch raadman te gaan praten. Want: „Zoiets is natuurlijk geweldig. Een soort uitje. Het is wat feestelijks, met meestal een goede maaltijd aan het slot. Dat kan een reden zijn om, dat in het verschiets ziende, te zeggen: goh, ik hoor ook bij de humanist”, aldus **Uiterbogaard**.

Wie horen er bij „de humanist”? Met andere woorden: de motivatie van gedetineerden om voor deze speciale geestelijke verzorging te kiezen.

Uiterbogaard: „Die motivatie ligt niet altijd glashelder. Misschien omdat die raadsman een leuke man of vrouw is. Misschien wetend dat we groepsbijeenkomsten hebben. Dat is voor ons allemaal acceptabel, daar gaan we niet voor uit de weg. Je ervaart die motieven als een opstap. Ik denk dat het een aspect van het werk van de raadsman is om met de mensen over die motivatie te praten. Een raadsman heeft bijvoorbeeld een telefoon op zijn kamer. Ook dat kan als motivatie

Nederland telt zo'n 3200 gedetineerden, mensen zullen weinig gemeenschappelijks hebben. Welk waaronder zij moeten leven. En dat zij met probeert terecht bij een hele staf van hulpverleners. Welk humanistisch raadsman of -vrouw. Over die gesprekken met **Carel Uiterbogaard**, centraal werker” in de Bijlmerbajes.

werken, dan kun je eens naar huis of naar vrienden bellen. Maar van die telefoon wordt alleen functioneel gebruik gemaakt. Als in het gesprek met de gedetineerde een moment komt dat de raadsman zegt: zou je dat niet eens met je vrouw bespreken, bijvoorbeeld. Het contact heeft een inhoud die in zichzelf besloten ligt en is geen compensatie aspect voor dingen die de gedetineerde ervaart. Het is geen ontspanning, niet even de sfeer, die je zo rauw op je lijf valt, doorbreken.”

En Van Dam: „Er zijn nogal wat mensen die een godsdienstige opvoeding hebben gehad en daar volkomen los van zijn geraakt. Dus op grond van bittere ervaringen hun godsdienst hebben afgezworen en daarom kiezen voor humanistische raadslieden. Ik maak een uitzondering voor recidivisten (mensen die al vaker „gezet” hebben, red.) Die hebben al de ervaring. En die zeggen toch in de meeste gevallen: ik wil contact met de humanist, daar kan ik goed mee praten, die slaat me niet met bijbelteksten om de oren. Ze overdrijven dan wel een beetje, want dat doen ook godsdienstig geestelijk raadslieden lang

achter tralies

en die in een inrichting van justitie zitten. Zij licht alleen de minder prettige omstandigheden velen kampen. Met die problemen kunnen zij aaronder de dominee, de aalmoezenier of de laatsten gaat dit artikel. Een neerslag van geestelijk raadsman, en Henk van Dam, „veld-

niet allemaal ... meer, gelukkig. Maar op grond van vorige ervaringen kiezen ze dus voor humanistische geestelijke verzorging. Weer anderen, nieuwelingen, willen er wat meer van weten en na enige uitleg, – vooral als ze dan horen dat het een ongodsdienstige levensovertuiging met zich meebrengt – daar erg door aangesproken worden. Gewoon omdat ze in feite al op die golflengte zaten. En dat is ook een motief.”

Recidivisten

Slechts de recidivisten schijnen een heldere motivatie te hebben. En er zijn overigens veel recidivisten. **Van Dam:** „Er is een vrij grote recidive, ja. Ik durf het niet in cijfers uit te drukken, maar je ziet wel heel vaak dezelfde mensen terugkomen.” Mensen die terugkomen. Is er, dus, geen humanistische na-zorg?

Uitenbogaard: „De bemoeienis van de humanistisch raadswerker is in de samenleving niet voorhanden. Er zijn wel pogingen om een contactvorm voort te zetten. Maar zo'n detentie is een beperkte levensfase. Het is niet goed om de associaties met

die fase voort te zetten. Het gaat hier niet om reclasseringswerk, het gaat hier om geestelijk werk. Het is mogelijk om incidenteel samenwerkingsvormen te hebben. Aan de andere kant: onze bemoeienis heeft zijn eigen bedoelingen. Dat dragen we dus niet over aan de reclassering. Het is een andere hulp en de reclassering heeft de gebondenheid met de justitie. Wij hebben per definitie alleen maar met iemand te maken wanneer hij ons zelf lust. Wij hebben het idee dat tussen de vijf en de tien procent van de mensen een voortzetting van het contact de moeite waard zou vinden. Dat is een schatting, een indruk van de raadslieden. Je moet je matigen in de inschatting van het enthousiasme van de ander. Want die zit in een detentie-sfeer. Het is maar de vraag hoe hij reageert als hij weer in eigen doen zit. Het is misschien ook wel een erg situatie-gebonden relatie. Eén van de raadslieden, in Rotterdam, houdt zich bezig met groepsgewijs verder contact. Mensen die gezeten hebben en mensen die niet gezeten hebben. Dat is een soort instuif. Blijkt toch in een behoefte te voldoen. Dat is eigenlijk een heel bijzondere vorm waarin je een vervolg-contact kunt denken.”

En **Van Dam:** „Van ons is er geen na-zorg. Een paar uitzonderingen daargelaten. Er zijn wel mensen waarmee je contact blijft houden. Maar zoiets is ook kwantitatief niet te behappen. En het is niet terug te vinden in een systematische aanpak. Het is zeer individueel.”

Ervaaft **Van Dam** onder recidivisten wel het gevoel dat men, eenmaal weer buiten, best een groepsgesprek had kunnen gebruiken? „Soms wel, ja. Wat buiten een probleem is voor een aantal mensen, dat is de enorme eenzaamheid. Vooral wanneer ze een wending willen geven aan hun stijl van leven. Als een alcoholist niet anders heeft aan sociale contacten dan zijn kroeg en hij wil daarmee stoppen, dan heeft hij helemaal niets meer. Dan moet hij bij wijze van spreken op een zolderkamertje gaan zitten en wat doet hij dan? Ja, toch weer naar die kroeg. Dus het kan voor een aantal mensen inderdaad zin hebben als er een voortgezet contact is. Al was het dan alleen maar om die eenzaamheid, vooral in de steden, wat te doorbreken. Maar dat geldt niet voor allen. En wij zijn natuurlijk niet de enigen die aan na-zorg denken. In feite is er ook een maatschappelijke na-zorg, via de reclassering. Al blijkt dat in een aantal gevallen niet te werken.”

Beginnetje

En verder: „Er is wel een pril begin van een zekere verbinding met de gemeenschap Amsterdam van het Humanistisch Verbond, omdat die bezig is een opzet te maken om een aantal vrijwilligers te mobiliseren die hier en daar door ons kunnen worden ingezet. Waar het ons daarbij om gaat is, om eens te kijken of je gedetineerden of familieleden van gedetineerden of ex-gedetineerden in contact kunt brengen met vrijwilligers van het Humanistisch Verbond buiten. Als ze daar behoefte aan

hebben, tenminste. Binnen de gemeenschap Amsterdam is men bezig om daar een opzet voor te vinden.”

Dus toch een soort na-zorg?

„Ja, je kunt het na-zorg noemen. Maar daar gaat het mij niet alleen om. Het gaat me ook om bijvoorbeeld vrouwen die zeer vereenzaamd achterblijven als de man vast komt te zitten en zij niemand heeft om nog mee te praten. En die gedetineerde heeft er wel een paar. De maatschappelijk werker, de dominee, de pater, de humanist, zijn mede-gedetineerden. Maar het „thuisfront” moet het maar uitzoeken.

Maar dit bevindt zich nog in een zeer pril stadium. Onze gedachten gaan echter toch uit om binnen de gemeenschap, binnen het Humanistisch Verbond, wat beweging te hebben, wat mogelijkheden te hebben om mensen in de maatschappij die in de puree zitten toch in contact te brengen met geestverwanten.”

Krisis

Tot slot: de crisis in de vrijheidsstraf. **Uitenbogaard:** „Er is een tijd geweest dat men van twee kanten die vrijheidsstraf wel zag zitten. De gestrafte, die een soort van boete deed en daarna weer volledig vrij was, en de samenleving, die genoegdoening kreeg. Gaandeweg is er binnen de samenleving en in de inrichting de vraag gerezen: wat doen we eigenlijk? Er is een dieptepunt in de zingeving. Je kunt natuurlijk de straf aankleden met vermenschlijkende elementen, maar de kernvraag blijft: wat wil je met die straf? En ik ben wel een beetje bang dat er wat dat betreft vanuit twee richtingen aan veranderingen wordt gewerkt. Ten eerste de strafsituatie humanaan verbeteren. Men ziet de straf eigenlijk niet zo zitten, behalve wanneer je hem niet missen kunt. En ten tweede: zoeken naar een andere strafvorm. Dat laat echter nog steeds liggen: wat wil je met die straf? Ik wil zeker niet nalaten de „betere” strafvormen te kiezen in plaats van de gevangenisstraf. Het gaat er echter om dat je onderkent hoe iemand in zijn leven zit. En daartoe behoort als konsekwentie dat hij met de anderen als gemeenschap niet geheel goed of heel moeilijk kan optrekken. De ander moet aan zijn eigen slordig zitten in de gemeenschap werken. Het is primair een zaak van persoonlijk appèl om verantwoording te nemen.”

Van Dam illustreert die crisis aan de gedetineerde-kant met een voorbeeld: „Ik herinner me een jongen die twee jaar in Franse gevangenis had gezeten. Die werd aan de Nederlandse justitie overgeleverd, ze hadden hier nog een appeltje met hem te schillen en hij kwam in de Bijlmer terecht. Hij had in die Franse gevangenis enorm moeten knokken voor, je mag wel zeggen, zijn hele overleven. Slechte omstandigheden, onderling kon je zo maar een mes in je ribben krijgen. Daar was hij dan al knokkend goed doorheen gekomen. Maar hij zegt: hier word ik gek, iedereen zegt goedemorgen tegen me, ik heb een mooi kamertje, ik heb uitzicht, er is niks dat wijst op straf. Ja, ik mag er niet uit. Maar ik word stapelmesjogge hier. Alles is voor me geregeld; ik krijg te eten, te drinken, als ik niet poepen kan, dan kan ik naar de dokter ... Laat me asjeblieft naar zo'n oude gevangenis gaan. Hij heeft overplaatsing aangevraagd en gekregen naar een gevangenis waar het tenminste een beetje leek op Frankrijk.”

Peter Boss

Politiek en levensbeschouwing

Reeds toen ik de reactie van Johan Wijne op mijn opmerkingen hierover in Humanist van 15 februari 1980 had gelezen, had ik de neiging hierop nog eens terug te komen. Nu echter in Humanist van 15 maart daarop een reactie van E. Voogd is verschenen, voel ik me genoodzaakt althans een poging te ondernemen een aantal misverstanden op te helderen. Om met de laatste te beginnen: Voogd meent de oorzaak van het verschil van mening tussen Wijne en mij te moeten zoeken in een verschillende opvatting van het begrip levensbeschouwing. Dat deze opvattingen verschillend zijn, wil ik onmiddellijk toegeven. Ik wil zelfs verder gaan: er zijn geen twee mensen te vinden – en zeker geen twee humanisten – die hierover dezelfde opvatting hebben! Of dit inderdaad de oorzaak van ons meningsverschil kan zijn, kan ik niet beoordelen en vind ik eerlijk gezegd ook niet zo belangrijk. Maar wanneer Voogd veronderstelt, dat ik bij levensbeschouwing onmiddellijk zou denken aan het rijtje RK, NH, Geref. en Hum., dan vergist hij zich. Een vergissing, die mogelijk kan zijn ontstaan doordat ik het genoemde rijtje minus Hum. beschouw als de oorzaak van de onduidelijkheid in de politiek in Nederland en dit ook in mijn bijdrage tot uitdrukking heb gebracht.

Een soortgelijke opmerking kan ik maken met betrekking tot de reactie van Johan

Wijne, waar hij spreekt over de manier waarop ik zijn artikel zou hebben samengevat. Het was helemaal niet m'n bedoeling zijn artikel samen te vatten. Dit lijkt mij zelfs tamelijk overbodig: wie de mening van Wijne wil weten kan dat in z'n artikel in Humanist van 15 oktober 1979 zelf wel nalezen. Ik heb alleen die punten uit z'n artikelen gelicht, waarmee ik het niet eens ben.

Het voornaamste punt van m'n betoog is echter, dat in de politiek niet het uitgangspunt geldt, maar het doel. Het afbrokkelen van de konfessionele partijen beschouw ik als een verheugend verschijnsel. Dat de konfessionelen hun viereneenhalve eeuw oude strijd, voorlopig althans, hebben opgegeven om hun krachten te bundelen in het CDA zal waarschijnlijk (en hopelijk) niet verhinderen, dat dit proces zich voortzet. Wanneer konfessionelen zich gaan aansluiten bij de PvdA of de VVD komt dat de duidelijkheid in de politiek ten goede. Ik hoop en verwacht, dat de dekonfessionalisering van de politiek tot grotere duidelijkheid zal geven. Zou echter de opvatting van Wijne aanhang vinden, dan vrees ik, dat dit proces zal worden vertraagd. Het is hierover, dat ik me ongerust maak en daaraan heb ik uitdrukking willen geven. De reactie van Wijne op mijn bijdrage heeft mij niet gerust gesteld!

Gerard H. Faddeggon (Amsterdam)

Het gebrek aan warmte in het HV

Enkele brievenlezers hebben mij gewezen op het gebrek aan warmte dat van het HV zou uitgaan: het Verbond wordt door hen als te 'koud', 'onpersoonlijk' en 'onzorgvuldig' in de onderlinge bejegening omschreven.

Hoe warm of koud is het HV?

Deze opmerking hoor ik regelmatig en leven kennelijk bij veel humanisten. Ik zou er op kunnen antwoorden dat deze kritiek

krachten in geestelijke verzorging en vormingonderwijs, internationale kontakten, te veel om op te noemen. Hoe komt het dan dat de één veel warmte tegenkomt aan de anderen slechts kilte ervaart? Humanisten gaan ervan uit dat mensen zelf vorm en zin aan hun bestaan moeten geven. Hoe komt het dan dat toch zoveel humanisten op anderen ('men', 'Utrecht', 'Hoofdbestuur') zitten te wachten, zichzelf afhankelijk verklaren van de warmte van anderen, waar zijzelf zo'n voortreffelijke warmtebron kunnen zijn? Humanisten gaan niet uit van een zichzelf wegcijferende naastenliefde, maar een medemenselijkheid die ieder de ruimte geeft ook voor zichzelf op te komen. Waarom wachten dan toch zoveel in eenzaamheid op iets dat zij samen met anderen zelf tot stand kunnen brengen?

Het HV is niet een op zichzelf staand iets dat koud of warm is, het HV bent Uzelf: dat zijn wij met z'n allen. Als het koud om ons heen is, dan onderschatten wij onze eigen warmtebronnen. Iedereen die warmte uitstraalt zal warmte ontvangen. Iemand die slechts klachten kent, heeft zeker reden tot klagen, maar de oorzaak ligt niet in de eerste plaats bij anderen. Geloven in mensen begint bij jezelf, het ervaren van menselijke warmte ook.

Kortom: het HV is net zo koud of warm als wij zelf zijn. Ontdek de warmte in uzelf en u zal de warmte in anderen ontdekken...

Rob Tielman

DIALOOG met de voorzitter

zelf nogal koud op mij overkomt, dat daarvoor weinig warmte bij mij wordt opgeroepen. Maar ik ben me ervan bewust dat zo'n antwoord niet bevredigend is voor de betrokkenen.

Laat ik daarom anders beginnen. Ikzelf ervaar bijzonder veel persoonlijke warmte in kontakten met mede-humanisten: hartverwarmde ontmoetingen met leden op lezingen in het hele land, stimulerende gesprekken met HOI-kursisten, enthousiaste jongeren op jongerenweekends, hooggeмотiveerde vrijwilligers en beroeps-

De Humanistische Stichting Leo Polak Huis draagt zorg voor het welzijn van ongeveer 400 bejaarde medemensen.

In ons verpleeghuis met o.a. 100 somatisch zieken is een vakature ontstaan van

HUMANISTISCH GEESTELIJK RAADSMAN/VROUW

(part-time: 16 uur per week).

Ter vervulling van deze vakature zoeken wij contact met geïnteresseerden die een studie aan het Humanistisch Opleidings Instituut hebben afgerond of een gelijkwaardige opleiding hebben genoten. Van kandidaten wordt een coöperatieve instelling ten opzichte van het beleid verwacht, alsmede de bereidheid om in teamverband te werken. Ervaring in een soortgelijke functie strekt tot aanbeveling.

De honorering is op basis van de CAO-ziekenhuiswezen en afhankelijk van opleiding en ervaring.

Nadere informatie omtrent de functie wordt gaarne verstrekt door dhr. P. Cremers, algemeen directeur, (020) 19 53 33, toestel 12.

Schriftelijke sollicitaties, voorzien van curriculum vitae, kunnen worden gericht aan:

Humanistische Stichting Leo Polak Huis, Ookmeerweg 268, 1069 MZ, AMSTERDAM, afd. Personeelszaken.

**Leo Polakhuis
Amsterdam**

STICHTING MILITAIRE TEHUIZEN VAN HET HUMANISTISCH THUIS- FRONT

Voor indiensttreding op korte termijn zoeken wij een

BEHEERDERS- ECHTPAAR

voor ons humanistisch militair tehuis te Elburg-'t Harde. Gegadigden kunnen zich ter verkrijging van gegevens schriftelijk wenden tot het Centraal Buro, Den Texstraat 5a, Amsterdam.

Levensbeschouwing gaat grotere rol spelen in FNV

De Federatie Nederlandse Vakbeweging wil naar binnen en naar buiten toe ernst maken met de levensbeschouwelijke bezinning op haar plaats en taak in de samenleving. Zij erkent de christelijke of humanistische levensovertuiging van haar leden als een belangrijke bron van inspiratie voor hun activiteiten in de FNV. Daarnaast wil zij haar leden mogelijkheden bieden visie en beleid van de FNV en de aangesloten bonden vanuit hun levensovertuiging te beïnvloeden.

De FNV is een vorm van zeer hechte samenwerking tussen twee vakcentrales: het Nederlands Verbond van Vakverenigingen en het Nederlands Katholiek Vakverbond. Het NVV heeft altijd mensen uit verschillende levensbeschouwelijke kringen onder haar leden gehad, omdat het de gemeenschappelijke maatschappelijke positie en problemen tot grondslag heeft gekozen. Het heeft steeds de eigen godsdienstige of ongodsdienstige opvattingen van zijn leden geaccepteerd en gewaardeerd, zonder zich aan genootschappen op geestelijk gebied te binden.

Het NKV daarentegen heeft tot na de Tweede Wereldoorlog een duidelijke verstrengeling met de katholieke geloofsweld gehad en een sterke bemoeiing van de zijde van de katholieke kerk (het episcopaat) ondervonden. Dit alles is de laatste 25 jaren sterk veranderd: het NVV en het NKV zijn naar elkaar toegegroeid en het NKV heeft zich organisatorisch verzelfstandigd ten opzichte van de katholieke kerk. Binnenkort zullen de twee vakcentrales door fusie één vakcentrale vormen. Het is meer dan een tegemoetkoming aan het NKV, dat de FNV nu (en de nieuwe vakcentrale straks) de relatie tussen levensovertuiging en vakbeweging wil beklemtonen. Er is bij beide vakcentrales behoefte aan fundamentele verdieping van beleidsvisies en activiteiten. Zij willen in die behoefte voorzien door zich te laten inspireren en motiveren door bezinningsbijeenkomsten van hun leden en kontakten met verschillende levensbeschouwelijke organisaties.

Om hieraan uitvoering te geven heeft de FNV een Kontaktcommissie Levensbeschouwing en Vakbeweging in het leven geroepen. Deze commissie heeft tot taak het FNV-bestuur met raad en daad terzijde te staan bij het zoeken naar mogelijkheden voor levensbeschouwelijke verdieping van het vakbewegingswerk, zowel organisatorisch als inhoudelijk. Ze is voor een deel samengesteld uit representanten van verschillende levensbeschouwelijke groeperingen, waaronder de humanistische. Voor een ander deel bestaat ze uit bestuurders en staffunktionarissen van de FNV. Zelf ben ik als vertegenwoordiger van de humanistische groepering in de commissie gekozen.

Het bestuur van de FNV wil langs minstens twee wegen met het Humanistisch Verbond en de kerkgenootschappen in contact komen en blijven, namelijk via wederzijdse ontmoetingen telkens als daaraan van de ene of van de andere kant behoefte is en door middel van algemene bijeenkomsten met de verschillende groe-

peringen ongeveer eens per jaar. Er zijn al gesprekken tussen het Federatiebestuur en verschillende organisaties geweest, ook met het Humanistisch Verbond. In voorbereiding is een algemene bijeenkomst, die vermoedelijk eind 1980 of begin 1981 zal plaatsvinden en gewijd zal zijn aan een gedachtenwisseling over de herwaardering van de arbeid.

Belangrijker nog is wat de FNV naar haar leden toe zal gaan doen. In de kontaktcommissie en in bijeenkomsten van distriktsbestuurders zijn reeds enkele gedachten daarvoor ontwikkeld. Het is de nadrukkelijke bedoeling dat in zoveel mogelijk, liefst alle distrikten van de FNV regionale bezinningsgroepen, discussiebijeenkomsten, kursussen en dergelijke komen om de leden de gelegenheid te bieden vanuit hun geloofsovertuiging of humanistische invalshoek in te gaan op maatschappelijke vraagstukken en daarop te richten vakbewegingsactiviteiten. Daarbij wordt niet gedacht aan per levensovertuiging gescheiden groepen e.d., maar juist aan gezamenlijke activiteiten.

Om dit van de grond te krijgen zullen uit alle regio's distriktsbestuurders en kaderleden van de FNV op 10 mei in een landelijke studiebijeenkomst met elkaar praten over de manier waarop de relatie levensbeschouwing en vakbeweging binnen de FNV vorm en inhoud kan krijgen. Als basismateriaal voor de discussie dient een brochure, die thans in de maak is. Op 9 en 10 juni volgen trainingdagen voor distriktsbestuurders en kaderleden die de bedoelde activiteiten in de regio's zullen gaan bevorderen en coördineren.

Ook humanisten actief in FNV

Het is uiteraard van groot belang dat ook humanistische leden van de FNV aan de verschillende activiteiten deelnemen, opdat ook de humanistische inbreng verzekerd is. Ik denk in het bijzonder aan hun participatie in de regionale bezinnings- en vormingsbijeenkomsten, die nu gaan komen (en hier en daar al lopen). Het zou een goede zaak zijn, indien ook verschillende humanisten op dit gebied kaderfuncties op zich zouden nemen. Misschien kunnen sommigen van hen aanwezig zijn op de studiebijeenkomst in mei en de trainingdagen in juni.

Wie in deze richting iets wil doen, kan het best contact opnemen met een distriktsbestuurder in zijn omgeving of met het sekretariaat Levensbeschouwing en Vakbeweging van de FNV te Amsterdam.

Hij of zij kan zich natuurlijk ook met vragen, ideeën enzovoort tot mij wenden.

Arie den Broeder

VERBOND OP RTV

radio

NA VIJFEN EN ZESSEN
elke dinsdag 18.20-18.50 uur op Hilversum 2

Zondag 20 april, 9.30 - 10.00 uur, Hilversum 2

OMDAT HET FIJN IS OM JEZELF TE ZIJN...

Naturisme, nudisme, naaktloperij
Samenstelling: Antoinette van Brink

zondag 27 april, 9.30 - 10.00 uur, Hilversum 2

OP VAKANTIE

Vakantiekiekiejes uit de andere wereld. De 8-daagse reisjes naar Sri Lanka, Thailand en Peru vliegen over de toonbank van de reisburo's. Wat zoeken die vakantie-gangers? En wat vinden ze daar?
Samenstelling: Ruud Jans.

(vervolg van pag. 3)

Verder dat deze kampjes op loopafstand van de woonkern moeten komen. Hiermee wil men de woonwageneigenaren de mogelijkheid bieden om sociale relaties met de omringende gemeenschap aan te knopen. Maar wat gebeurt er nu als woonwageneigenaren daar geen zin in hebben? Dan zullen ze dat toch moeten. Zo'n situatie doet zich momenteel voor in de Drentse gemeente Norg waar het echtpaar Koe-hoorn te kennen heeft gegeven dat ze liever met hun wagen willen gaan staan bij een vuilnisbeltje dat door achthonderd meter dichte begroeiing is gescheiden van villa's en een nieuwbouwwijk. De gemeente Norg vond dat prima maar CRM, waaronder de woonwagenwet ressorteert, zei nee. Een woordvoerder van de afdeling woonwagenzaken van CRM: „Uitgangspunt is dat er geen verschil in behandeling mag zijn tussen huis- en woonwageneigenaren. Daarom moeten openbare kampen – een vorm van sociale woningbouw – voortaan daar komen waar tevens voor de lagere inkomens is gebouwd. Dan kan de integratie op gang komen, verdwijnt het verschil in sociaal nivo en worden ze gelijk getrokken. Het merendeel van de woonwageneigenaren wil dat zelf.” Ontkennend antwoordt hij echter op de vraag of daar onderzoek naar is gedaan. Mevrouw Koe-hoorn: „Ze willen wel dat we in de wijken gaan staan maar m'n man kan zich daar helemaal niet thuisvoelen. Ze willen ons degraderen tot burgers, dat is het. Eerst wij met onze wagens in die wijken en dan onze kinderen later wel in huisjes. Maar dat krijgen ze niet klaar”. De woordvoerder van CRM tot slot: „Woonwageneigenaren hebben zich in de loop der tijden een aantal vrijheden weten te verwerven. Maar daar is nu geen plaats en geen tijd meer voor. Ze moeten de wijken in, net als iedereen”. Dat zijn uitspraken in 1980 van een medewerker van CRM en je hebt de neiging om te denken: hé dat toont je ken ik.

Peter v. d. Akker

DIKKE PRET EN...

Stel je voor: je slingert langs een donkere bergweg omhoog en opeens zie je de warme uitstraling van een jeugdherberg. Binnen zie je allerlei lieden rondlopen met naamkaartjes met gekleurde ballen en vierkantjes erop. Een manier om kennis te maken met elkaar: zoek je kleur, zoek je vorm. Als mensen niet meer met elkaar gemeen hebben dan kleur en vorm, is het gesprek snel afgelopen. Gelukkig is er na de officiële opening van het geslaagde jongerenweekend gelegenheid tot het breken van het ijs.

... ZINNIGE GESPREKKEN

Op zaterdag wordt gewerkt in verschillende groepen, die elk met een ander aksent het leven van een humanist bekijken. Om enkele voorbeelden te noemen: hoe vind ik het geluk, seksualiteit, leefvormen, of kennismaking met het humanisme. De bedoeling is, dat vanuit ieders eigen beleving wordt gesproken en niet op de toer van „de mensheid in het algemeen”. 's Avonds de inmiddels tot traditie geworden bonte avond. Het mirakel van de creativiteit voltrekt zich en binnen anderhalf uur tijds weten de meeste groepen tot een grandioze presentatie te komen, waarin zowel humor als diepzinnigheid ruim vertegenwoordigd zijn. Disco en drank zijn een prima vermaak tot de kleine uurtjes weer groot beginnen te worden.

Nog enige indrukken: weekends als deze zijn een prima gelegenheid om kontakten te leggen met andere jongeren die het leven trachten te bekijken uit een min of meer humanistisch perspectief. Voor velen is dit een eerste kennismaking met georganiseerd humanisme mond-op-mond reklame was vaak de aanleiding. De groep van beneden vijftientigjarigen was zeer sterk vertegenwoordigd. Zo'n weekend is natuurlijk te kort om elkaar echt te leren kennen, wat soms jammer is als je merkt, dat er in groepen zeer persoonlijk gepraat is. Alle zowat honderd deelnemers kun je natuurlijk nooit leren kennen. De indruk bestaat, dat het informele samenzijn minstens zo belangrijk was voor velen als het geprogrammeerde deel. Zowel voor het voeren van zinnige gesprekken als voor het maken van dikke pret. (GS)

WEERT DE VROUWENRAAD HET HV?

Wist u dat het HV al jaren probeert lid te worden van de Nederlandse Vrouwenraad en dat alsmaar om onduidelijke redenen („re-organisatie”) niet lukt, terwijl b.v. het Leger des Heils wel lid is? Je vraagt je dan wel af of de overheid zo'n raad nog wel als representatief kan beschouwen voor wat er onder vrouwen leeft. (RT)

DE PVDA EN DE KLEINE HUMANISTISCHE MINDERHEID

In het kaderblad van de PvdA „Roos in de Vuist” van 10 maart wordt door P. Kors het humanistisch volksdeel omschreven als een kleine minderheid. „Moet een grote partij als de PvdA nou echt opkomen voor kleine minderheden met verwaarlo-

zing van de grote meerderheid, waaruit zij de meeste stemmen trekt? Of is het haar taak alle godsdienst terug te trekken?” Humanistische PvdA-leden die kunnen uitleggen dat democratie iets anders is dan de diktatuur van de meerderheid, en welk een groot goed de scheiding van kerk en staat is: er valt kennelijk nog een hoop voorlichting in de PvdA te verrichten! (RT)

AKTIEF VERZET TEGEN DE DOODSTRAF

Bent u gealarmeerd door executies van politieke tegenstanders en wetsovertreders in vele landen? Van mening dat de doodstraf onverenigbaar is met het recht op leven en het verbod op wrede, onmenselijke en vernederende behandeling? Overtuigd dat de afschaffing van de dood-

straf in alle landen een belangrijke stap is in de goede richting voor het respect van regeringen voor de mens?

Dan zoudt u Amnesty Internationaal toestemming kunnen geven uw naam te plaatsen onder een oproep in de dagbladen, waarin een beroep wordt gedaan op de VN en haar lidstaten om alle nodige stappen te ondernemen voor de onmiddellijke en volledige afschaffing van de doodstraf in de gehele wereld. U kunt uw adhesie (naam, beroep, adres, handtekening en 30 gulden voor de kosten) zenden aan Anneke Flörke, Zenostraat 25, 3076 AR Rotterdam.

OUDERS VAN SEKTELEDEN ZOEKEN KONTAKT

De Stichting Oude Sekteleden zoekt contact met het HV over de problemen van jongeren die in handen van dogmatische sektes vallen. Humanistische ouders die uit eigen ervaring hierover kunnen meeprenen worden verzocht dit aan ons te schrijven zodat wellicht ervaringen kunnen worden uitgewisseld.

TROUWLEZERS BETER GEMOTIVEERD?

Gelezen in een advertentie van het dagblad Trouw, verschenen in het tijdschrift „Ziekenhuis”: „Trouw wordt in hoofdzaak gelezen door mensen met een christelijke overtuiging (...) Juist door hun overtuiging zijn Trouwlezers die bij u solliciteren over het algemeen beter gemotiveerd”. Zouden Trouwlezers ook over het algemeen lijden aan zelfoverschatting of geldt dat alleen voor Trouw zelf? (RT)

BRIEVEN VAN DE IHEU

Zoals eerder vermeld heeft de IHEU brieven geschreven aan de voorzitter van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden om te protesteren tegen een wet die homoseksuelen de toegang tot de U.S.A. verbiedt, aan Sacharov om hem onze sympathie te betuigen, aan Breznev om te vragen volgens welk wetsartikel Sacharov naar Gorki is verbannen, en aan de Egyptische ambassadeur (voor de derde maal) om te informeren of er inderdaad in Egypte een campagne gevoerd wordt tegen niet-gelovigen. Van de brief aan het Huis van Afgevaardigden zonden wij een kopie aan Vice President Walter Mondale, een humanist, met het verzoek om zijn invloed aan te wenden bij de politici die de diskriminerende wet kunnen afschaffen.

Mondale is de enige van wie wij een reactie hebben gekregen in de vorm van een kort briefje van Gail Harrison, Assistant tot the Vice President for Domestic Policy, die ons mededeelt dat het aardig van ons is dat wij haar (zijn?) baas deelgenoot hebben gemaakt van ons schrijven aan het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden („kind of you to share it with him”). (NK)

Het Humanistisch Verbond

is een levensbeschouwelijke organisatie die, sinds de oprichting in 1946, met steun van veel vrijwilligers de belangen van buitenkerkelijken tracht te behartigen en te verwoorden.

Wegens vertrek van de huidige functionaris zoeken wij op korte termijn

EEN PUBLICITEITSMEDEWERKER(STER)

part-time (drie dagen per week) die in samenwerking met de taakgroep Publiciteit (vrijwilligers) de in- en externe nieuwsinformatie coördineert en stimuleert, kontakten onderhoudt met de publiciteitsmedia en zelfstandig, alert en inventief kan werken. Voor deze nieuwe functie binnen het Verbond is humanistische gezindheid uiteraard gewenst.

Ervaring is belangrijker dan leeftijd.

Nadere inlichtingen: Peter van den Akker, publiciteits-koördinator van het Humanistisch Verbond, tel. 030 - 318145.

Schriftelijke sollicitaties gaarne binnen 14 dagen aan de directeur van het Humanistisch Verbond, postbus 114, 3500 AC Utrecht.

Humanist

5 mei 1980
35e jaargang nr. 8

Tweewekelijkse uitgave
van het
Humanistisch Verbond

**MENS,
GEWELD &
KERNBEWAPENING**

**SARTRE:
FILOSOOF VAN DE VRIJHEID**